

V Partizanu uveljaviti pismo tovariša Tita

Predvsem bi želel, da moje besede sprejmete samo kot skromen prispevek visoki obletnici tako samega društva kot slovenske telesne kulture. Poznavalci zgodovine in strokovnjaki bodo morali pisati o podrobnostih, o dogodkih in dogajanjih v tem dolgem razdobju, jaz pa bi želel ob tej priliki le predeliti neke osnovne značilnosti te dobe in opozoriti na tista osnovna gibanja, ki so bila v tem času prisotna v delu tistih ljudi, ki so gradili in vzgradili in izgrajevali, kot pravim slovensko telesno kulturo Ustanovitve pred 110-letje je dan osnovni pečat organizaciji.

Ne glede na vse dogodke, ki so se kasneje vrstili in ki jih je doživljala organizacija in samo to društvo v svoji zgodovini, je ta pečat postal sestavni del dela in zgodovine tega gibanja. Mislim da ga lahko enostavno strnem v misli, da je bila organizacija in to društvo ob svoji ustanovitvi visoko nacionalna organizacija, toda ne

va neprestano gibanje, kajti mirovanje pomeni smrt.

Že prva svetovna vojna je ob svojem koncu pomenila v določenem smislu tragično razdobje tako sokolske organizacije kot tudi slovenskega življenja. Takratni politični veljaki, v strahu pred nevarnostjo, ki je prihajala z vzhoda, pred nevarnostjo socialistične in komunistične revolucije, kot so takrat dejali, so želeli tudi iz te organizacije ustvariti obrambni zid pred komunizmom. Toda ne takratni napor ne kasnejše podpiranje Sokoia, niti vsa politična nasilja, ki so se vršila pred drugo svetovno vojno in med samo drugo svetovno vojno niso mogla zlomiti tistih osnovnih namenov, tistih osnovnih ciljev, kakršne si je organizacija in kakršne si je to društvo zastavilo.

Spomnimo se samo težkega in za sokolsko organizacijo takrat odločilnega procesa na Taboru. Spomnimo se pritiskov na Ljubljansko župo in še posebno na društvi na Taboru in

ozemlju, vrhovni politični organizem.

Narodnoosvobodilna borba s svojim potekom in s svojimi rezultati je pokazala, kako odločilni so pravzaprav bili vsi ti dogodki od leta 1937 dalje. Ne mislim o tem podrobneje razpravljati, ker misim da vse to, kot sem dejal, od taborskega procesa pa preko povezovanja s komunistično partijo, pa sodelovanje v društvu prijateljev Sovjetske zveze vse to bo moralo slej ali prej najti svoje temeljitejšo zgodovinsko obdelavo in bo moralo najti svoje pravo mesto v zgodovini telesno vzgojnega gibanja na Slovenskem.

Vendar pa naj opozorim samo na dva, tri dogodke med vojno. Morda se bodo tisti starejši tovariši, ki so v boju sodelovali, spominjali tako zbrane Dolomitske izjave iz leta 1942; ne bi želel tu podčrtati dejstva, da je Dolomitska izjava po iniciativi komunistične partije in z odločnim sodelovanjem predvsem sokolske grupe v Osvobodilni fronti pomenila končno razčiščenje političnega življenja in političnega dela na Slovenskem, priznala je komunistično partijo kot edino in vodilno politično silo in odločno postavila, da sokolska organizacija po osvoboditvi nima nikakršnih želja niti potreb, da se organizira kot politična stranka in da se krščanski socialisti ne bodo in ne smejo organizirati na Slovenskem kot politična grupacija. Dolomitska izjava v bistvu pomeni odločen prelom s koalicio in odločno uveljavljanje principa ene politike in ene bodočnosti slovenskega delovnega človeka. In pokazalo se je, da je resnično samo ta politika bila grajena in zgrajena v interesu slovenskega delovnega človeka. Zato mislim, da smo vsi tisti, ki smo nasledili bogato zgodovino ustvarjanja slovenskega telesno vzgojnega gibanja na Slovenskem, da smo lahko ponosni na svojo pot in na svoje odločitve, predvsem v času pred drugo svetovno vojno in med njo.

Mislim pa, da ne bi smeli ob tem, ko govorimo o teh političnih dogajanjih pozabiti na vse tisto, kar je pomenilo predvsem to društvo in pa tudi slovensko sokolstvo za razvoj telesne kulture na Slovenskem v strokovnem smislu. Najbrže razstava dosti verno prikazuje kaj so ustanovitelji društva pomenili takrat, posebej pa podčrtava vlogo dr. Murnika, ki je dejanski izvršil velik prelom v strokovnem delu, moderniziral napore v telesno vzgojnem delu tako, da to lahko še danes predstavlja bogato zakladnico vsem tistim, ki se pečajo z delom in naporom v strokovnem

pogledu na telesno vzgojnem področju.

Brez tega dela, brez teh naporov in brez tega prispevka, mislim da tudi današnjih razmerij in današnjih pogojev za strokovno delo na Slovenskem ne bi bilo. Zato upam trditi, da ne politične in ne strokovne vloge sokoistva na Slovenskem zgodovina nikdar ne bo mogla ne zanikati; ne zanemari, vendar napak bi bilo, če bi mi skušali živeti v tej zgodovini in za njo.

Danes se uresničujejo ideali takratnih nosilcev telesno vzgojnega gibanja na Slovenskem, ki je, to vam je prav gotovo znano, imele sila skromne začetke, vendar ideali so bili visoki in jih ni bilo mogoče v takratnih pogojih uresničiti. No, kot pravim, da prihaja danes in je čas tu, ko je možno te ideale tudi takratnih nosilcev telesno vzgojnega gibanja na Slovenskem ustvarjati, ti ideali pa so lepše in boljše življenje delovnemu človeku in naši mladini, omogočiti vsakomur da bo sposoben s svojim delom prispevati skupnosti, da bo lahko na drugi strani prejel od skupnosti to, kar je njej s svojim delom dajal.

Uveljavljanje načel samoupravljanja, to je tisti princip, ki je dejansko veljal v tem društvu že pred 110 leti, ki pa ga še danes na osnovi materialnih pogojev in vsega tistega, kar je narodnoosvobodilna borba in socialistična revolucija pri nas ustvarila, uresničujejo. Uresničitev najvišje misli, ki lahko preveva socialistično družbo, to je lastništvo proizvodnih sredstev v rokah delovnih ljudi in samoupravljanje, vse to je mogoče ustvariti in izgrajevati in v socializmu.

Vse to je mogoče izgrajevati in izgraditi na tistih temeljih, ki jih danes postavlja naša nova ustava, vse to je mogoče izgrajevati in še boljše urejevati v taki povezavi in samo v tistih odnosih, ki jih tudi za to področje, za področje telesne vzgoje nova ustava predvideva.

To so tako imenovane interesne skupnosti. Tu naj se sreča tisti strokovnjak, ki je pripravljen delati na tem področju, s tistim delavcem, ki ustvarja sredstva in je pripravljen dati ta sredstva tudi za te namene. Čim ostrejša bo naša bitka za višjo produktivnost, čim več bo prostega časa delovnih ljudi in naše mladine, tem večja bo potreba po telesni vzgoji. In zato čim večja in višja bo zavest delovnega človeka, da je ne samo dolžan te potrebe financirati, ampak da je tudi njegov interes, da se vključuje v materialno pomoč — tem hitreje se bo to področje razvijalo in uveljavljalo. Čim

uspešneje bomo uresničili te napore, tem večji in hitrejši bodo naši uspehi.

Zato se je treba tudi v teh vrstah, v naših vrstah, v vrstah današnjih nosilcev telesno vzgojnega gibanja odločno boriti zoper vse tisto, kar nas ovira na tej poti, kar je negativno na tem področju. Če je bilo napisano pismo tovariša Tita in izvršnega biroja zoper vse negativne pojave v naši družbi, ni to napisano zato, da nas kritizira, da ugotavlja in da zahteva od nas, da tudi mi med seboj ugotovimo, da smo grešniki. Morda nismo grešniki, toda pismo je napisano zato, da vemo, kje in kako se greši in da vemo, da smo vsi dolžni boriti se za uresničenje vsega tega, kar pismo od nas, ne samo od komunistov od vseh delovnih ljudi Slovenije in Jugoslavije zahteva.

Zato bo prav, če smo tudi v naši organizaciji, v našem društvu in celotnem slovenskem telesno vzgojnem in športnem gibanju pozorni na vse tisto, na kar nas to pismo opozarja. To velja zaradi tega, ker smo dolžni in ker se moramo in ker se želimo boriti za zdravje, za zadovoljstvo nas in naše mladine, zaradi večjih sposobnosti v delu in borbi, zaradi večjih sposobnosti takrat, ko bi bilo eventualno potrebno tudi prijeti za orožje v obrambi naših osnovnih pravic, naše skupnosti, socializma in novih družbenih odnosov pri nas.

Zato mislim in če dovolite, s tem tudi zaključujem teh nekaj skromnih misli kot prispevek k današnji slovesnosti, bi morali tako v društvu kot vsem življenju telesno vzgojnega dela na slovenskem povezati vse sile v borbi za povečanje števila pripadnikov telesno vzgojnega dela. S tem tudi za povečanje števila pripadnikov tega društva.

Posebej bi se članstvo tega društva in vsi tisti ki mu žele dobro in ki mu žele pomagati, morali skupno boriti, da čim preje dobi svoje nove prostore. To zasluži društvo ne samo zaradi svoje 110-letne zgodovine, temveč predvsem zaradi tega, kar predstavlja danes na področju telesno vzgojnega gibanja. Zato moramo vložiti vse sile za radost in zdravje naše mladine. To pa naj bo osnovni cilj celotnega slovenskega telesno vzgojnega in športnega gibanja.

Dovolite, da ob koncu samo še čestitam društvu k uspehom in priznanjem, ki jih je v svojem dolgoletnem delu doživelo, posebno pa k odlikovanju, ki mu ga je dodelil tovariš Tito, razumevajoč vlogo, kakršno je to društvo odigralo na področju telesne vzgoje v tem času.

Podpredsednik RK SZDL Zoran Polič med govorom

nacionalna v slabem smislu, ne v borbi za nadvlado, borbi za ustvarjanje neke višje rase, temveč da je gradila svoje delo, izbirala svoje članstvo z enim samim namenom in enim samim ciljem, vzbuditi v ljudeh, ki se tu zbirajo, spoštovanje do vsega tistega najpristnejšega kar lahko odlikuje človeka, vzbuditi visoko nacionalno slovensko zavest, vzbuditi v ljudeh spoštovanje do človeka, vzbuditi ljubezen in odločno voljo za svobodo tega človeka, graditi osebnost in uveljavljati polno spoštovanje dela.

To je bilo možno že v tistih časih in je moralo ostati ves čas organizacije in samega društva prisotno samo pod pogoji če je svoje delo zastavilo po tistih principih, ki so se uveljavili v programu same organizacije, ko pravi, da je treba biti borbo za zdrav duh v zdravem telesu, da je osnova dela organizacije in samega društva

Narodnem domu. V takratno napredno gibanje so se praktično vključili vsi kar jih je bilo po telovadnicah Slovenije. Vključila so se društva, morda ponekod le uprave, vendar članstvo, posebno mladina — narščaj, so se našli in znašli med partizani, torej med tistimi, ki so nosili to, kar je slovenski človek želel, na svojih plečih, nositi so vojaške akcije, usposobljeni v telovadnicah, v sokolskih oddelkih.

Spomnimo se na najodločilnejše politične dogodke iz tega razdobja. Marsikomu morda ni znano, vendar dejstvo je, da je že leta 1940 najnaprednejša in odločilna politična grupacija na Slovenskem, to je Komunistična partija Slovenije ugotovila pomembnost dogajanj v Sokolu, se povezala in vključila v svoje vrste tudi borce iz sokolskih društev in tako smo že leta 1940 praktično ustvarili to, kar smo kasneje kot Osvobodilno fronto imeli na Slovenskem

stanovanjski standard. Toda, dragi Dogovoril, ne pozabite, sem hišnik. »Prislišli« so me, da stanujem s toplom vodo in centralnim gretjem ljubljanske toplarne. Pa, ali tudi veste, kaj to pomeni: dva koraka naprej, enega nazaj, ali, dva dni toplo, en dan mrzlo. Če pa bi kuril sam, bi imel v 2 dneh za 3 dni toplo. Zato tudi tja prišel Krizič in uganja razne vragolije. Sicer pa moram reči, da so koraki Kriziča kot krize zaznavni tudi v naši krajevni skupnosti. Res da manj kakor v moji kuhinji, shrambi, denarnici, da ne govorim o hranilni knjižnici, vsaj kar se mene tiče. Tu moram postaviti klica! Moram se vprašati, kdo varčuje? Ta brčas nima v gosteh Kriziča kot krizo. Ta ima denar. To, kar sem dejal o krajevni skupnosti, se nanaša na

našega komunalnega inšpektorja. Ni ga več. Nič se ne čuje o njem, četudi še živi. Pri nas, dragi Dogovoril, pa je tudi tja prišel Krizič in ugauliči, in to ne kot kriza, ampak kot blato, odpadki, cigaretni ogorki, vžigalice, papir in kot druga umazanija.

Prosim vas, ne prekinjajte me. Vem, da se je to dogajalo tudi prej, zato sem tudi dejal Krizič kot blato. Vprašujete, ali je Krizič še kam pridrli? Ne vem, vendar slutim, da pritiska na vsa vrata. To je velik ignoran, izsiljevalec, kakršnega doslej še nisimo srečali. Baraba, povsod vtika svoj nos, nikjer se ne ustavi. Tako sem pred dnevi srečal predsednika našega hišnega sveta. Zdravo, Vene, mi pravi, kako ti kaj gre v novem letu 1974? Odgovorim mu samo z rameni. Dobro, ko bi ne bilo tega Kriziča kot krize. In pa meni: tudi meni je tako. Še slabše. Ti imaš enega, jaz pa še in še, brez števila. Prvi je domač, kakor tvoj. Vsak dan, zdaj za mizo, zdaj v vsakem kotičku.

Odvrnem: pretiravaš, predsednik. Ni tako velik. On pa meni: Ni, vendar ga vidiš in čutiš. Potem mi reče: Poleg domačega je tu tudi hišni. Vsak dan se pojavi v obliki Pepice iz petega nadstropja in mi pravi: Predsednik, hladno je. Splet je počil radiator. Mar ne? Potem v obliki babe Jože, ki nič ne govori, samo piha kakor kača, pa v obliki strica Janeta. Tudi ta se ne krega, ampak samo vrtil glavo gor in dol, vendar vse razumem, kakor da mi govori: Seveda, sistem je kriv, krivi smo mi, ker prenašamo tebe in tebi podobne. Pa ne samo, da se ta Krizič pojavlja kot kriza ali kot blato, ampak tudi kot zavora, kot stop in kot nalepnica, kakor praviš ti, Vene.

Tako, dragi Dogovoril, to je moj raport, vi pa, če ste tisto, kar bi morali biti, spremenite tega Kriziča kot krizo v Dobriča kot dobroto. Dotlej pa vas najlepše pozdravlja

vaš hišnik
Vene Horvat

RAPORT NEKEGA OBČANA

Krizič kot kriza

Dragi Dogovoril! Tako, pa smo preskočili tudi v novo leto. Skok je bil dolg, a tudi težaven. Lahko bi rekli: rekorden. Rekordov, če sodimo po vremenu, niti letos ne bo manjkalo. Na vseh širjavah, na vseh dolžinah, v vseh disciplinah. Tudi pri meni. Naj takoj povem enega. Od prvega prvega, torej od novega leta, si pri meni, torej pri nas doma, kadar kaj potrebujemo, pa nimamo, rečemo drug drugemu: »Pusti to. Zdaj je Krizič kot kriza.« To je naše geslo. Moram vam povedati, da smo to geslo v moji hiši ta mesec rekordno uporabljali. Moja sotekmovalka (mislim na svojo ženičko) se dobro drži v tem tekmovanju. Bolje kakor nogometna reprezentanca. Res, raje bi videl, ko bi bila vratar Maric. Tedaj bi imel dohodke nad

poldrugi (stari) milijon, pa bi lahko po njeni zaslugi spremenil geslo iz Kriziča kot kriza v Dobrotiča kot dobrota. Ali še bolje: ko bi moja sotekmovalka bila članica reprezentance, potem bi si lahko po 13. februarju izmislil tudi novo geslo, ki bi se glasilo Bravič kakor bravo. Vendar moja sotekmovalka to ni, zato ostaja geslo Krizič kot kriza. To geslo pa smo prilepili na: sladkor, na kavo, na časnike, na kinematograf, na televizijo (samo ob delavnih in do 19. ure ob nedeljah), na tekstil, na avtomobil (uf, tu smo nalepili tri gesla). Bojim se, da bomo tega Kriziča nalepili še na stanovanja, kajti tudi stanovanjska najemnina se zvišuje, da ne govorimo o topli vodi, o gretju itd.

Ja, ja, strinjam se, imam